

Vrste kaznivih dejanj mladoletnikov in načini porabljanja ukradenih stvari

Prof. Milorad — Bata Milovanović — prof. Svetislav Jovanović — predavatelj Dušan Radosavljević
— asistent fil. fak. Boško V. Popović — Beograd

V večletnem proučevanju mladoletnih delinkventov smo opazili, da obstoje neke zveze med vrsto kaznivega dejanja in načinom porabljanja denarja ali predmetov, ki so si jih mladoletniki prilastili. Tu pa tam je bila povezana med vrsto kaznivega dejanja in načinom porabljanja tako jasna in očitna, da smo menili, da je nujno potrebno opraviti eksperimentalno raziskovanje, na podlagi katerega bi ugotovili, ali obstoji kakšna značilna povezana med vrsto kaznivega dejanja in načinom porabljanja prilaščene denarja.

Svojo domnevo smo formulirali v obliki tako imenovane nul-hipoteze. Z drugimi besedami povedano, naša osnovna domneva je bila ta, da med vrsto kaznivega dejanja in načinom porabljanja prilaščene denarja ali predmetov ni nobene značilne zveze. Na tem mestu ni potrebno, da bi načeli razpravljati o tem, zakaj smo tako formulirali osnovno hipotezo. Seveda smo imeli pred očmi tudi domnevo, da obstoji neka zveza med težo kaznivega dejanja in načinom porabljanja prilaščenih stvari. Tudi to domnevo smo postavili v obliki nul-hipoteze.

Iz elementov znanstvene metodologije je znano, da se eksperiment, v katerem se neodvisna variabla (v tem primeru kaznivo dejanje) gradi ali stopnjuje in se raziskuje zveza med tako graduirano variabla ter odvisno variabla (v tem primeru način porabljanja prilaščenih stvari) imenuje funkcionalni eksperiment. Kajti v tem primeru se raziskuje, ali obstoji zveza med lahkimi, srednje težkimi in težkimi tatvinami ter načinom porabljanja prilaščenih stvari.

Za lahke tatvine se štejejo vse tako imenovane navadne tatvine, to so tiste tatvine, ki jih mladoletnik stori večinoma po naključju ali kadar se mu ponudi priložnost. Za srednje težke tatvine se štejejo tako imenovane žepne tatvine. Mladoletniki, ki izvršujejo tovrstne tatvine, odhajajo v določene kraje (na trge, v trgovske hiše in podobno), da bi tamkaj kradli. Za težko tatvino pa se šteje vsaka vlomna tatvina, t. j. tatvina, pri kateri mora mladoletnik vlomiti v stanovanje, trgovino itd., da bi prišel do denarja ali do kakšnega predmeta. Ta razdelitev se ujema z določenimi pojmovanji našega sodstva, potrudili pa smo se, da smo dosledno uporabljali omenjene kriterije, ko smo izbirali mladoletnike in določali težo tatvine.

Eksperiment smo organizirali tako, da smo izmed vseh mladoletnih delinkventov v starostni dobi od 12 do 16 let izbrali vsega skupaj 275 dečkov, in to 120, ki so izvrševali izključno le navadne tatvine, 78, ki so izvrševali žepne tatvine, in 77, ki so izvrševali vlomne tatvine. Iz razumljivih metodoloških razlogov smo od eksperimenta izključili vse mladoletnike, ki so poleg omenjenih tatvin izvrševali še kakšna druga kazniva dejanja. Prav tako smo od eksperimenta izključili vse mladoletnike, ki so izvrševali vse vrste tatvin, torej lahke, srednje težke in težke tatvine. Glede na to smo imeli v vsaki skupini samo čiste primere.

Če pomislimo, da smo preiskovance izbrali po vnaprej določenem kriteriju in po predhodnem proučevanju populacije mladoletnikov, tedaj je jasno, da gre za raziskovanje smotrnega vzorca. Morebiti bi kdo postavil vprašanje, ali je vzorec zadosti velik, da bi se zaključki mogli nanašati na celotno populacijo mladoletnikov, tatov določene starostne dobe. Povsem očitno je, da je število 275 zadosti veliko in da omogoča uporabo statistike tako imenovanega velikega vzorca. Znano je, da je dovoljeno izvajati tudi faktorsko analizo, če znaša število preiskovancev več kot 200. Poudarjamo, da omenjena skupina preiskovancev, izbrana iz populacije mladoletnih delinkventov, predstavlja vse mladoletnike, ki so v razdobju od leta 1957 do srede leta 1960 izvrševali lahke, srednje težke ali težke tatvine. Iz tega povsem jasno izhaja, da nismo raziskovali vzorca, marveč celotno populacijo določene skupine mladoletnih delinkventov.

Podatke o preiskovancih smo vzeli iz poročil psihologa, pedagoga in socialnega delavca. Ker so ta poročila sestavljena v bistvu po istih načelih in ker smo jih izdelali največ sami, pri čemer smo se pri proučevanju mladoletnikov držali istih postopkov, je razumljivo, da so bili podatki v poročilih izenačeni in da ni bilo znatnejših razlik v stališčih do mladoletnika in njegovega kaznivega dejanja. To je važno omeniti zaradi tega, ker se samo takó zbrano gradivo lahko podvrže kvalitativni in statistični analizi. Lahko bi kdo pripomnil, da pri raziskovanju mladoletnikov in sestavljanju poročil morebiti nismo imeli točno določenega stališča glede teže tatvine. Tudi če bi takšna pripomba veljala, je treba imeti pred očmi, da so v vsakem poročilu natančno opisana kazniva dejanja, ki jih je

storil mladoletnik, in da smo potemtakem pri proučevanju gradiva določali težo tatvine po zgoraj omenjenih kriterijih. Ne glede na vprašanje, koliko so bila poročila dosledna, ostaja vendarle dejstvo, da so vsebovala izčrpne podatke o kaznivem dejanju in njegovi teži, kar nam je omogočilo, da smo lahko klasificirali proučeno kaznivo dejanje. Da bi se izognili vplivu enega na drugega, je vsak izmed nas samostojno ocenjeval težo kaznivega dejanja, s poznejšim primerjanjem pa smo ugotovili, da smo se v zelo veliki meri ujemali. Kot »merilni instrument« smo bili torej zanesljivi in razlike med nami so bile prav neznatne.

Znano je, da se podatki, s katerimi smo razpolagali, ne morejo številčno opisati oziroma meriti. Tovrstne variable se imenujejo atributi in edino, kar smo lahko določili, je bila frekvenca raziskovanih atributov. Ker je bila naša naloga, da ugotovimo stopnjo povezanosti med raziskovano neodvisno in odvisno variabla in ker so bile te variable atributi, je povsem razumljivo, da povezanosti nismo mogli določati z metodo produkt — moment ali s kakšno drugo podobno metodo. Če pomislimo še to, da razporeditev frekvenca ni normalna, potem je jasno, da smo morali izbrati postopek, ki bi bil primeren za raziskovanje povezanosti atributov, in to postopek, ki ne bi bil parametričen. Odločili smo se za enega izmed najkoristnejših in najsplošnejših statističnih postopkov za ugotavljanje hi-kvadrata. Če bi bil dobljeni hi-kvadrat značilen na ravni 0,01 ali 0,05, tedaj bi bilo treba nul-hipotezo zavreči in sklepati, da obstoji značilna zveza med vrsto tatvine in načinom porabljanja denarja.

V začetku smo povedali, da so bili naši raziskovanci razdeljeni glede na težo tatvine v tri skupine: na tiste, ki izvršujejo navadne tatvine, na žeparje in na tiste, ki izvršujejo vlomne tatvine. Proučevanje gradiva je pokazalo, da se denar ali prilaščeni predmeti porabljajo na tri načine: za druge, za dom in za sebe. Zanimala nas je ugotovitev, ali obstoji kakšna zveza med težo tatvine in načinom porabljanja denarja. Naslednje številke nam kažejo porazdelitev načinov uporabljanja prilaščenega denarja ali predmetov pri posameznih vrstah mladoletnih delinkventov. Porabljanje za druge: pri storilcih navadnih tatvin 64, žepnih tatvin 52, vlomnih tatvin 33, skupaj 149. Porabljanje za dom: pri storilcih navadnih tatvin 2, žepnih tatvin 2, vlomnih tatvin 1, skupaj 5. Porabljanje zase: pri storilcih navadnih tatvin 54, žepnih tatvin 24, vlomnih tatvin 43, skupaj 121.

Že navaden pogled na rezultate proučevanja omogoča ugotovitev, da največ mladolet-

nikov porablja denar za druge, da jih nekaj manj porablja denar zase in, končno, da prav neznatno število mladoletnikov porablja denar za dom oziroma za domače potrebe. Povsem jasno je, da ob navadnem pogledu na porazdelitev ne moremo ničesar zanesljivega sklepati. Vendar izračunani hi-kvadrat — 10,005 za štiri prostostne stopnje jasno kaže, da obstoji značilna zveza med težo storjene tatvine in načinom porabljanja ukradenih stvari. Značilnost je iznad 0,05, a nekaj izpod ravni 0,01. Natančneje povedano, obstojita samo dva odstotka verjetnosti, da je zveza med načinom porabljanja ukradenih stvari in težo tatvine le naključna. Glede na to je treba nul-hipotezo zavreči in sklepati, da je način porabljanja denarja ali uporabljanja prilaščenega predmeta odvisen od teže storjenega dejanja.

Na kaj kaže dobljeni rezultat in kako ga je treba psihološko razlagati? V ospredje postavljamo dejstvo, da najmanj mladoletnikov, povsem neznatno število, porablja denar za dom, t. j. za domače potrebe in starše. Če pomislimo, da veliko število mladoletnikov izhaja iz družin z majhnimi dohodki, potem je to na prvi pogled videti še bolj čudno. Iz tega seveda povsem očitno izhaja, da mladoletniki ne izvršujejo tatvin, da bi rešili kakšen materialni problem svoje družine. Toda to dejstvo je povsem razumljivo, če pomislimo, da izhajajo skoraj vsi mladoletniki, ki smo jih raziskovali, iz družin s hudo skaljenimi odnosi ali iz razdrtih družin. Mladoletniki niso uživali v svoji družini niti ljubezni niti nežnosti niti topline; vse njihovo prizadevanje, da bi pritegnili pozornost staršev nase (včasih poskušajo tudi s tatvino pritegniti pozornost nase), je ostalo brezuspešno in so zato mladoletniki postajali ravnodušni do svojih staršev in njihovih problemov. Potemtakem kaže ta podatek na mladoletnikov odnos do staršev in družine nasploh in le še ponovno potrjuje to, kar je nam vsem že precej dobro znano. Menimo, da lahko iz tega podatka povzemamo tudi vzrok ali vsaj enega izmed vzrokov mladinske delinkvence.

Mladoletniki nimajo torej skoraj nikoli potrebe, da bi porabljali denar za družino ali, kakor se to po navadi reče, da bi z ukradenim denarjem pomagali družini. Naša raziskava povsem razločno kaže, da pri vseh raziskanih mladoletnikih, celo pri tistih, ki so izvrševali najtežje tatvine, obstoji zelo jasno izražena potreba, da denar porabljajo za druge. Ko smo daljši čas opazovali, kako mladoletniki porabljajo prilaščeni denar ali predmete, smo imeli spočetka vtis, da je takšno porabljanje denarja, ne glede na to, kako je pridobljen, povsem brezsmiselno. Vendar

temu ni tako. Takšen način porabljanja denarja ima svoj psihološki pomen. Otrok, ki ga družina odklanja, ki se zaradi tega po navadi počuti manjvrednega od drugih otrok, si skuša z denarjem pridobiti naklonjenost in ljubezen drugih, navadno svojih boljših tovarišev. Dobro nam je znan primer nekega otroka, sedaj že odraslega človeka, ki je v otroški dobi sistematično kradel in s prilaščnim denarjem kupoval svojim tovarišem slaščice ter mlečne izdelke. In to tovarišem, ki so bili pridni otroci, dobri učenci in katerih pozornost in ljubezen si je želel pridobiti oziroma bolje rečeno — kupiti. Glede na to menimo, da porabljanje denarja za druge kaže, da sta pri mladoletniku resno frustrirana motiv naklonjenosti in motiv uveljavljanja samega sebe. Največkrat gre za motiv naklonjenosti. Drugače povedano, kakor smo to že poudarili, skušajo otroci, ki niso uživali ljubezni staršev, to ljubezen dobiti od drugih. Menimo, da iz tega izhaja povsem upravičen sklep, da pomeni zadovoljevanje omenjenih motivov enega izmed pomembnih vzrokov tatvine.

Iz naše raziskave je jasno razvidno, da tista skupina mladoletnikov, ki izvršuje najtežje tatvine, to je vlomne, porablja denar največ zase. Prav tako opazimo, da ta skupina mladoletnikov v primerjavi z drugimi skupinami najmanj porablja denar za druge in za svojo družino oziroma za domače potrebe. Iz tega povsem razumljivo izhaja, da je ta skupina v primerjavi z drugimi skupinami mladoletnikov, ki si prilaščajo tuje stvari, tudi najbolj egocentrična. Kako si pojasnjujemo to egocentričnost? Menimo najprej, da je imela ta skupina največje težave v življenju, da so bile pri teh mladoletnikih frustrirane tudi osnovne potrebe, ki bi jim jih morali zadovoljevati starši ali osebe, ki morajo skrbeti za te mladoletnike, da je sploh bila frustracija pri njih najhujša in da se je zaradi tega tudi razvila pri največjem številu teh mladoletnikov poudarjena egocentričnost. V drugi vrsti pa domnevamo, da tisti, ki izvršujejo najtežje tatvine in ki se zaradi tega najbolj izpostavljajo nevarnosti, da bodo prijeti in strože kaznovani od drugih mladoletnikov, nekako bolj cenijo tisto, do česar so prišli, prav tako kakor človek, ki je z velikim trudom prišel do kakršnega koli imetja, bolj cení in varuje to, kar si je pridobil s svojim delom. Če je to pojasnilo sprejemljivo, potem je jasno, da gre pri teh mladoletnikih za nekaj, kar najdemo tudi pri ljudeh, pri katerih ni atipičnih oblik socialnega ponašanja. Vendar ta pojasnila nikakor ne morejo edina obrazložiti, zakaj tovrstni mladoletniki od vsega začetka izvršujejo izključno le najtežje tatvine — vlome. Me-

nimo, da je treba pojasnilo iskati v osebnosti mladoletnih delinkventov in da nikakor ni naključje, da ena skupina izvršuje izključno le lahke, druga srednje težke in tretja težke tatvine.

Iz podatkov, ki so nam bili na razpolago, izhaja, da je največ mladoletnikov, ki izvršujejo lahke tatvine, lahko ekstravertiranih, odprtih, neposrednih in zaupljivih. S psihologom in socialnim delavcem kakor tudi s skupinskim vzgojiteljem najlaže vzpostavijo kontakt in brž ko dosežejo njihovo zaupanje, pripovedujejo o svojih problemih, pa celo o kaznivih dejanjih. Pri teh mladoletnikih zelo redko naletimo na egocentričnost; pripravljeni so, da to, kar imajo, delijo z drugimi. Po našem mnenju je pri njih prognoza glede rehabilitacije in resocializacije v glavnem dobra. Moramo pa pristaviti, da je to še vedno samo prvi vtis, ki eksperimentalno še ni preskušen. Vendar bi bilo vsako preskušanje prezgodnje, dokler se ne dokaže to, kar je poglobitni namen našega dela — da namreč obstoji določena zveza med vrsto kaznivega dejanja in načinom porabljanja ukradenih stvari. Šele sedaj, ko je ta zveza dokazana, dobivamo trdno podlago za nadaljnja raziskovanja na tem področju.

Povsem drugače je z mladoletniki, ki izvršujejo vlomne tatvine. Praviloma so to intravertirani dečki ali zgodnji mladostniki — zaprti vase, neodkritosrčni in nezaupljivi. Od njih je psiholog, socialni delavec ali vzgojitelj najteže dobival celo najosnovnejše podatke o življenju, da niti ne govorimo o trenutno aktualnih problemih. O svojih kaznivih dejanjih ne govorijo. Prizadevajo si, da jih prikrijejo, in le redkokdaj jih priznavajo, čeprav je povsem očitno, da so jih storili. Poleg tega opazujemo pri njih jasno izraženo agresivno potezo. Nagnjeni so k temu, da trpinčijo slabotnejše od njih, da se pretepajo s svojimi vrstniki in da napadajo celo odrasle ljudi. Ti mladoletniki so, kot smo že omenili, močno egocentrični in imajo neredko v skupinah mladoletnih delinkventov vodilno vlogo. Velja pripomniti, da so kot voditelji zelo avtokratični.

Ne mislimo, da se dajo te razlike v osebnosti med omenjenimi skupinami delinkventov pojasniti s konstitucijo oziroma z dednostjo. Številne raziskave v zadnjih desetletjih ne dajejo prav tistim, ki mislijo, da obstoje rojeni delinkventi. Pristaše takšnega pojmovanja lahko najdemo danes samo še v nemški psihologiji. Toda če se te razlike v osebnosti ne morejo pojasniti s konstitucijo, tedaj je jasno, da je nujno treba ugotoviti tiste faktorje, ki so vplivali, da se je izoblikovala neka določena osebnost, bolj natančno povedano, osebnost z določenimi potezami in

lastnostmi. Po naših podatkih se zares dajo ugotoviti vsaj nekateri činitelji, ki so pripeljali do izoblikovanja omenjenih osebnostnih potez in lastnosti. Predvsem so mladoletniki, ki izvršujejo najhujšo vrsto tatvine, imeli praviloma najtežjo otroško dobo. Pri njih je bilo od vsega začetka frustrirano vse tisto, kar v večini primerov ni frustrirano pri drugih otrocih. Njihovo življenje je potekalo v zgodnji otroški dobi brez kakršnegakoli veselja in zadovoljstva. Bili so ne samo odklanjani otroci, ampak tudi otroci, s katerimi so grobo in surovo ravnali, otroci, ki so bili vzgajani prav tako, kakor da bi bilo zaželeno, da postanejo grobi, nezaupljivi in surovi. Pa tudi pozneje, v srednji in pozni otroški dobi, ta skupina delinkventov ni bila od nikogar sprejeta. Že ob najsplošnejšem vpogledu v življenjske zgodbe dečkov iz omenjene skupine vidimo, da so rasli v razdrtih družinah, in povsem logično domnevamo, da v takšnih razmerah starši niso naklanjali dečkom zadosi ljubezni, pozornosti in skrbi. Naš osnovni vtis je, da je »filozofija« teh družin takale: vsakdo na svojo stran, vsakdo na svojo roko. Prvi pojmi o socialnih odnosih, ki so pridobljeni v takšnih razmerah, se nedvomno kažejo tudi v poznejšem ponašanju preiskovancev, pa tudi v načinu njihovega delinkventnega ponašanja. Mladoletniki iz te skupine so z odhodom v osnovno šolo že imeli na sebi določen pečat ali določeno karakteristiko in na žalost se nihče ni potrudil, da bi postavil vprašanje, zakaj so ti otroci takšni, marveč so jih njihovi tovariši, čestokrat pa tudi njihovi učitelji, razglašali za »neumne otroke«, »zanemarjene otroke«, »neuravnotežene otroke«, itd. Da bi rešili disciplinske probleme v razredu, so skušali takšne otroke premestiti v oddelek za duševno zaostale otroke. Takšen neodgovoren postopek bomo ponazorili samo s primerom. Dečka desetih let so poslali zaradi slaboumnosti v pomožni oddelek. Na žalost je nekdo, ki ni bil strokovnjak, opravil »psihološko raziskavo«, na podlagi katere je ugotovil, da deček ni sposoben, da bi sledil rednemu pouku. Ko so ga ponovno pregledali v Centralnem sprejemališču v Beogradu, so tu ugotovili, da deček ni slaboumen in da more vsaj glede na svoje sposobnosti uspešno slediti rednemu pouku. Zvedelo se je, da je bil poglavitni vzrok za to, da so ga poslali v pomožni oddelek, nedisciplinarnost med poukom. Deček je po podatkih, ki smo jih zbrali, med poukom pil črnilo, vodil v razred pse in golobe ter počel vsakršne druge prekrške razredne discipline. Nekatero njegovo osebnostno lastnost in čustvene karakteristike so bile v tem primeru zamenjane in napačno ocenjene kot pomanjkanje sposobnosti. Tako je bila storjena

večkratna pomota: prvič, deček je bil zmotno poslan v razred, v katerem je pouk na nižji ravni; drugič, niso pravočasno začeli reševati njegovega resničnega problema; in tretjič, pri njem se je izoblikovala »zavest o bolezni«, kakor tudi nezaupanje v odrasle ljudi. Ta deček je sčasoma postajal vse bolj izrazit delinkvent. Podobno se dogaja z mnogimi drugimi mladoletniki iz preiskovalne skupine. Njihova usoda postaja vse težja, ker ti otroci kmalu občutijo, da jih tovariši in šola odklanjajo, to pa pomeni v njihovih očeh, da jih odklanjajo ves svet. Ali je potem kaj čudnega, da so sčasoma postali intravertirani, nezaupljivi, egocentrični? Mladoletniki so bili nekako usmerjeni izključno le nase, pa so svoje probleme in težave reševali, kakor so pač vedeli. Ni treba posebej naglašati, da večinoma niso bili sposobni, da bi te probleme rešili na način, ki ga družba odobrava in sprejema. Mimogrede bodi povedano, da se te probleme ob koncu poznega otroštva v predpubertetni dobi težko posreči rešiti tudi kvalificiranim psihologom in psihiatrom. Prognoza za takšne dečke po našem mnenju ni dobra.

Iz tega, kar smo doslej povedali, je jasno, da so po našem mnenju osebnostne lastnosti in poteze posameznih skupin mladoletnih delinkventov odvisne izključno ali skoraj izključno od intenzivnosti frustracije, njene pogostnosti in njenega trajanja.

Nagibamo se k domnevi, da ima tudi zgodnje pojavljanje frustracije znatno vlogo v razvoju omenjenih osebnostnih potez in lastnosti, vendar o tem ne moremo še ničesar zanesljivo trditi, in to zaradi tega, ker nismo bili upravičeni raziskovati v tej smeri, dokler nismo ugotovili, da obstoji določena zveza med vrsto kaznivega dejanja in načinom porabljanja ukradenih stvari. Razumljivo je, da nam ne pride na um, da bi zanikali vpliv vzgoje in oblikovanja zavesti o vrednotah, toda o teh činiteljih je še teže govoriti, ker se praviloma izmikajo celo najbolj natančnim opazovanjem in raziskavam. Da bi spoznali tudi nekaj teh vidikov delinkvence, bi bilo treba opraviti mnogo bolj zamotano raziskavo in eksperiment.

Tu ne moremo govoriti niti o tem, za kakšne frustracije gre, ker to prav tako predstavlja predmet posebnega proučevanja. Toda vsekakor je očitno, da obstoji po eni strani zveza med težo tatvine in načinom porabljanja prilaščenih stvari, po drugi strani pa, da je teža tatvine odvisna od osebnostnih potez in lastnosti tistih, ki izvršujejo kazniva dejanja. Menimo, da se dajo iz našega raziskovanja povzeti

omenjeni splošni zaključki. Na koncu naj še enkrat ponovimo, da so določene osebne poteze in lastnosti rezultat določenega vzgojnega postopka.

Po našem mnenju lahko iz teh splošnih zaključkov izvajamo tudi neke praktične sklepe, ki bi bili koristni za delo z vzgojno zanemarjenimi otroki in mladoletniki. Prvič, teža tatvine kaže vzgojitelju na resnost sprememb v mladoletnikovi osebnosti. Glede na to je dolžan, da prilagodi svoje vzgojno delo z določenim mladoletnikom ali z določeno skupino mladoletnikov. Drugič, na podlagi teže tatvine lahko sklepamo o prognozi dela pri prevzganju, kakor tudi o potrebnem času za prevzganje.

(Prevod iz srbskohrvaškega rokopisa.)

Uporabljena literatura

1. Guilford, J. P.: »Fundamental Statistics in Psychology and Education«, third edition, Mc Graw — Hill Book Company, inc., New York 1956
2. Garrett, H. E.: »Statistics in Psychology and Education«, fourth edition, Longmans, Green and Co., New York 1953
3. Townsend, J. C.: »Introduction to Experimental Method«, Mc Graw — Hill Book Company, inc., New York 1953
4. Abrahamsen, D.: »The Psychology of Crime«, Columbia University Press, New York 1960
5. Eliot, A. M.: »Zločin u savremenom društvu«, založba Veselin Masleša, Sarajevo 1962 (prevod)

Types of Offences Committed by Young and Adolescent Delinquent Boys and the Ways in Which They Dispose of Their Gains

by M. Milovanović, S. Jovanović, D. Radosavljević and B. V. Popović — Belgrade

The authors began experiments in this area as a result of impressions which were arrived at after several years of work with young and adolescent juvenile delinquent boys: pickpockets tend to spend their gains on friends, whereas juvenile delinquents who work on a more complicated level spend their ill-gotten gains on themselves. The authors expressed this in the form of a null hypothesis: there is no relationship between the types of offences and the disposition of the stolen goods. There is, however, a relationship between the seriousness of the offence and the manner of disposition.

In these experiments, the authors investigated the possibility of an existing connection between simple, somewhat more complicated (pick-pocket) and serious (housebreaking) thievery and the manner of disposition of the stolen goods. The different ways of spending the stolen money or objects are graded as follows: spending it on friends, bringing it home, or spending it on themselves. Some 275 adolescent male juvenile delinquents between 12—16 years of age who

committed the above — mentioned three types of offences were investigated between 1957. and 1960. According to this we did not investigate the sample, but rather the entire group of adolescents.

The gathered data was not quantified because the association of attributes are in question, and so the authors abandoned the attempt to apply correlation methods. The degree of association between independent and dependent variables is made by the chi-square test. The calculated chi-square (10,005) for four degrees of freedom show a significant association between the seriousness of the committed offence and the disposition of the stolen objects. Obtained chi-square is significant between the levels of 0,05 and 0,01. According to this, the authors rejected the null hypothesis and concluded that the manner of disposition of the stolen objects depends upon the seriousness of the offence. Thus, the more serious the offence, the more likelihood that the offender will spend the gains on himself.